

Regeringskansliet
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remissyttrande över betänkandet Rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU 2026:8)

Ert diarienummer S2026/00236

Inledning

Förvaltningsrätten välkomnar förslagen om ny lagstiftning på området. Förslagen innebär i flera delar förbättringar i fråga om struktur och tydlighet. I några fall är utredningens förslag emellertid svårlästa och svårbedömda. Förslagen behöver läsas tillsammans med andra författningsändringar i lagstiftningen som är under beredning. Detta medför att överblicken av de samlade förslagens innebörd och konsekvenser försvåras.

Med detta sagt lämnar förvaltningsrätten, utifrån de aspekter som domstolen har att beakta, följande synpunkter på utredningens förslag.

Upphörande av vård (avsnitt 6.4.2)

Förvaltningsrätten välkomnar att det tydliggörs vilka krav som gäller för att ett omhändertagande för vård med stöd av 2 § respektive 3 § LVU ska upphöra. Föreslagen lydelse av 21 § LVU är dock svårläst och återspeglar inte tillräckligt de olika leden i prövningen som ska göras när fråga är om ett omhändertagande för vård enligt 3 § LVU.

Föreslaget i 13 § LVU att en socialnämnds beslut om att ett omhändertagande för vård enligt 3 § LVU inte ska upphöra ska underställas förvaltningsrättens prövning innebär visserligen en viss ökad rättssäkerhet för den unge. Redan idag har dock den unge och vårdnadshavare möjlighet att överklaga socialnämndens beslut om att sådan vård ska fortsätta och på så sätt få en domstolsprövning. Vidare föreligger rätt till offentligt biträde. Om det finns något verkligt behov av förslaget kan därför ifrågasättas.

Förvaltningsrätten ser vidare en risk för tillämpningssvårigheter vad gäller unga som omhändertagits för vård med stöd av både 2 och 3 §§ LVU. Tidsfristen på sex månader från socialnämndens senaste prövning kan också få till följd att frågan om ett omhändertagande för vård ska upphöra eller inte prövas i flera olika instanser samtidigt om

förvaltningsrättens avgörande överklagas. Huruvida tätare domstolsprövningar är förenligt med den unges bästa är ytterligare något som behöver belysas.

Att 41 § första stycket 2 punkten LVU innehåller ett förtydligande att beslut som ska underställas förvaltningsrätten enligt 13 § andra stycket inte är ett sådant överklagbart beslut som avses där välkomnas.

Åklagares möjlighet att kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande (avsnitt 4.9.2)

Förvaltningsrätten tillstyrker utredningens bedömning att åklagare inte bör kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU. Förslaget i denna del avstyrks, främst då det inte framkommit något tydligt behov av införandet av en sådan subsidiär befogenhet.

Umgänge och umgängesbegränsning (avsnitt 7.3.9)

Förvaltningsrätten ser positivt på att socialnämnden ges ansvar att tillgodose barn och ungas rätt till umgänge med en vidare krets av personer, inkluderande syskon och andra närstående.

Det tillstyrks även att 14 § andra stycket LVU får en ny lydelse och utvidgas till att omfatta barnets eller den unges syskon och andra närstående samt att även dessa beslut blir överklagbara. Det är en förändring som står väl i linje med utvecklingen över tid och ett sätt att tydligt reglera den praxis som vuxit fram.

Enligt förvaltningsrätten är det dock tillräckligt att principen om barnets bästa kommer till uttryck i lagstiftningens inledande bestämmelse, som omfattar alla beslut enligt lagen. Att därefter upprepa barnets bästa i några paragrafer, eller som i detta fall ändra rekvisitet *med hänsyn till ändamålet med vården till barnets bästa*, riskerar att skapa förvirring snarare än att understryka just vikten av denna centrala princip.

Obligatoriska drogtester (avsnitt 7.4.7)

Förvaltningsrätten delar utredningens bedömning att det saknas skäl att göra drogtester till ett obligatoriskt utredningsmedel. Möjligheten att uppmana till provtagning finns redan och konsekvenserna av att inte medverka följer av 32 c § i nuvarande lagstiftning. Om en sådan ordning ändå är aktuell vill förvaltningsrätten framföra att beslut bör, som föreslagits, kunna överklagas särskilt. En försvårande faktor är emellertid tidsaspekten för en sådan domstolsprövning i förhållande till när ett umgänge ska ske samt att prövningen även torde innebära svårare etiska överväganden för domstolen.

Slutligen anser förvaltningsrätten att 32 a § LVU i föreslagen ny lydelse är svårläst och att förutsättningarna för när socialnämnden ska kunna fatta beslut om obligatoriskt drogtest behöver tydliggöras.

Ökad sakkunskap i LVU-processen (avsnitt 3.7.4)

Inledningsvis vill förvaltningsrätten understryka att ett ökat inslag av och bättre tillgänglighet till sakkunskap i LVU-processen är välkommet och möjliggör ett mer komplett beslutsunderlag. Även om det redan i nuvarande lagstiftning finns möjlighet att inhämta yttrande från och höra

sakkunnig, förekommer det enligt domstolens erfarenhet relativt sällan. Förvaltningsrätten ställer sig alltså i huvudsak positiv till förslaget att förvaltningsrätt och kammarrätt vid behov ska hämta in ett skriftligt yttrande från en sakkunnig eller höra en sakkunnig vid muntlig förhandling.

Samtidigt kan föreslagen lydelse i 35 § LVU ge upphov till tillämpningssvårigheter. Skrivningen *om det behövs* kan innebära svåra gränsdragningar i förhållande till när ett skriftligt yttrande från en sakkunnig ska inhämtas. Det blir också otydligt i förhållande till att den sakkunnige även ska höras muntligt vid förhandlingen, *om det inte är obehövt*.

Förslaget att en sakkunnig som yttrat sig skriftligt också hörs vid den muntliga förhandlingen, ställer sig förvaltningsrätten vidare tveksam till. Behovet av en sådan utvidgad ordning behöver vägas mot möjliga negativa konsekvenser. Detta då målen med yrkande om att inhämta yttrande eller höra sakkunnig sannolikt kommer att ta längre tid i anspråk och medföra en mer komplex handläggning. Det finns även tidsaspekter att ta hänsyn till. Att begära in yttrande från sakkunnig tar med nödvändighet en viss tid i anspråk, vilket måste vägas mot skyndsamhetskravet som gäller för domstolen i denna typ av mål. Här kan vidare lyftas att det kan behövas ytterligare vägledning kring frågor som till exempel om inhämtande av yttrande från sakkunnig kan utgöra skäl att förlänga tidsfristen för prövning osv.

Slutligen finns det även anledning att tro att yrkande om att inhämta yttrande eller höra sakkunnig kommer att framställas i betydligt fler mål än vad det kommer att bedömas som behövt, vilket torde medföra en ökad belastning på domstolarna.

Konsekvenser för allmänna förvaltningsdomstolar

Slutbetänkandet behandlar flera förslag som enligt förvaltningsrätten kommer att medföra en inte obetydlig måltillströmning hos de allmänna förvaltningsdomstolarna och även en ökad komplexitet i vissa mål. Som förvaltningsrätten tidigare har påpekat i remissyttrande är mål rörande tvångsvård av barn och unga redan idag resurstunga mål som handläggs med förtur och utifrån lagstadgade frister.

Förvaltningsrätten saknar ett fördjupat resonemang kring vad utredningens olika förslag medför för ökad måltillströmning totalt sett och vad kostnadsökningen kan komma att landa i. Det är rimligt att anta att de föreslagna och omfattande förändringarna sannolikt kommer att leda till väsentliga kostnadsökningar för domstolarna. Det gäller särskilt i förhållande till det ökade inslaget av sakkunniga, att omprövningsbeslut av omhändertagande för vård med stöd av 3 § LVU ska underställas förvaltningsrättens prövning samt de utökade möjligheterna att överklaga beslut enligt lagen.

Detta remissyttrande har beslutats av rådmannen Marie Petré. I handläggningen har även föredragande juristerna Andrea Ingerskog och Lisette Andersson Olsson (föredragande) deltagit.

Marie Petré

Lisette Andersson Olsson